

ВІДГУК

рецензента, кандидата педагогічних наук, доцента

Бикової Вікторії Олександрівни

на дисертаційну роботу

Норенко Ірини Юріївни

«Формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістерської підготовки»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта /

Педагогіка зі спеціальності

015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

1. Актуальність теми дисертації обумовлена зниженням толерантності людства, підвищенням градусу соціально-поведінкових та політичних агресій, що подекуди переходять у воєнні конфлікти. Значущість формування мультикультурної і соціальної толерантності майбутніх психологів обумовлена особливостями змісту професії, необхідністю вибудовувати довірливі відносини із клієнтом будь-якого соціально-культурного середовища, усвідомлювати ризики виявлення інтолерантності, що можуть стати причиною психологічних проблем клієнта, визначати способи і практики взаємодії з клієнтом, які дозволяють вирішувати психологічні запити з урахуванням особливостей його життєвого середовища на рівні соціального прошарку та культурних особливостей формування його особистості, здійснювати корекцію психофізіологічних станів людини та спрямування її до зміни ставлення до джерела інтолерантності.

У дисертаційних дослідженнях останніх років розкривались різні науково-педагогічні аспекти проблеми формування у майбутніх викладачів психології мультикультурної і соціальної толерантності. Водночас, незважаючи на різнопланові публікації, жодний із названих підходів повною мірою не забезпечує виконання завдання формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістерської підготовки через нерозробленість теоретичної і технологічної бази, яка б сприяла формуванню зазначеної якості. Посилює актуальність теми і низка суперечностей, що їх виявила авторка дисертації у процесі дослідження.

Зважаючи на вищезазначене, актуальність теми дисертаційної роботи Норенко Ірини Юріївни «Формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістерської підготовки» сумнівів не викликає.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Обґрунтування наукових положень дисертаційного дослідження є досить переконливими. Зазначимо, що обґрунтованість наукових положень забезпечена застосовуваними методологічними підходами та обраними методами дослідження. Достовірність забезпечена обґрунтованістю та детальним описом процесу формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістерської підготовки, а також апробацією та впровадженням результатів до слідження в освітній процес закладів вищої освіти. Дослідно-експериментальну роботу здійснено впродовж 2022–2024 рр. на базі ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», Криворізького державного педагогічного університету, Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (м. Запоріжжя), Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова.

Загалом в експериментальній роботі на різних її етапах взяли участь 151 здобувач другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою «Консультавання та реабілітаційна робота» зі спеціальності 053 «Психологія», 5 викладачів закладу вищої освіти та 4 стейкхолдери (представники бази практик).

Значимість роботи посилює і те, що її виконано відповідно основним напрямам досліджень науково-дослідної лабораторії інноваційних методів навчання та кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи ВНЗ «Університету імені Альфреда Нобеля», проведених у межах комплексних наукових тем «Модернізація професійно-педагогічної освіти в Україні в умовах інтеграції до світового освітнього простору»

(державний реєстраційний номер 0112U002287) і «Теоретичні та методичні засади моделювання компетентнісної професійної освіти у контексті євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0717U004331).

Логіка викладу теоретичного та експериментально-дослідного матеріалу вповні відповідає темі дисертаційного дослідження, його об'єкту, предмету, меті, гіпотезі та дозволяє належним чином висвітлити перебіг виконання завдань дослідно-експериментальної роботи.

Висновки дисертації характеризуються повнотою та логічністю і вповні відображають основні положення дисертаційного дослідження.

3. Наукова новизна і достовірність наукових положень дисертаційної роботи. Констатуємо, що І.Ю. Норенко отримано такі наукові результати. Так, уперше розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено модель формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістерської підготовки на підставі аксіологічного, рефлексивного, професійно-діяльнісного підходів та принципів об'єктивного сприйняття дійсності, ефективної взаємодії, екологічної комунікації, емпатії, що містить такі взаємопов'язані блоки: концептуальний, функціонально-організаційний, змістово-діяльнісний, діагностико-результативний

Заслуговує на позитивну оцінку докладне й ретельне формулювання понятійно-термінологічного апарату дисертаційної роботи, в межах якого автором конкретизовано сутність понять «толерантність», «інтолерантність», «мультикультурна та соціальна толерантність особистості», «мультикультурна та соціальна толерантність психолога», «мультикультурна та соціальна толерантність викладача психології», «сформованість мультикультурної та соціальної толерантності викладача психології», «педагогічна модель», «модель формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістерської підготовки».

Сильною стороною роботи є удосконалені зміст, методи (діалогічно-

дискусійні, змістово-просвітницькі, змістово-фасилітаційні, практико-корекційні, інтерактивно-корекційні, діагностико-корекційні) та форми навчання (лекційні, практичні та семінарські заняття, педагогічна практика), спрямовані на розвиток знанневого, діяльнісного, особистісного компонентів мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології.

Вважаємо, що заслуговують на увагу наукові уявлення про сутність, структуру, компоненти, показники й рівні мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології; діагностичний інструментарій оцінювання рівнів означеного утворення.

4. Значущість отриманих результатів для науки і практичного використання.

Рецензована дисертація містить нові, раніше не захищені наукові положення.

Дисертаційна робота І.Ю. Норенко має вагомим практичне значення, яке полягає в тому, що одержані результати дослідження достатньо обґрунтовані, пройшли апробацію та готові до впровадження в систему професійної підготовки майбутніх психологів.

Іриною Юріівною впроваджено в освітній процес закладу вищої освіти методичний супровід реалізації моделі формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістерської підготовки. Авторкою суттєво оновлено, модифіковано та скориговано зміст навчальних дисциплін «Педагогіка та психологія вищої школи», «Методика викладання психології», «Психічне здоров'я: норма та патологія», «Психологія мас-медіа та інформаційної безпеки», «Інноваційні технології в освіті». Вважаємо, що вагомим здобутком є розроблена й впроваджена програма й навчально-методичне забезпечення спецкурсу «Етико-правові основи діяльності психолога».

Матеріали дисертації можуть бути використані для подальшого вдосконалення теорії та практики професійної педагогічної освіти, зокрема

при розробці посібників, програм спецкурсів для студентів, магістрантів та аспірантів з питань формування мультикультурної та соціальної толерантності особистості, в системі підвищення кваліфікації та самоосвітньої діяльності психологів.

5. Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження в наукових фахових виданнях.

Для розв'язання поставлених завдань авторка опрацювала 203 джерела, з яких 24 – іноземними мовами. Всі наукові положення, висновки і результати дисертаційного дослідження висвітлено в 10 публікаціях, з них 1 у співавторстві, у тому числі: 4 статті у наукових фахових виданнях, 1 стаття у зарубіжному виданні – у співавторстві (науково-меторична база Web of Science), 5 статей і тез доповідей у збірниках матеріалів конференцій.

На основі аналізу змісту публікацій дисертанта констатуємо, що наукові положення, висновки та рекомендації, які було отримано в результаті проведеної роботи у друкованих працях викладено достатньо повно. Отже, дисертантом виконано вимоги наказу Міністерства освіти і науки № 1220 від 23.09.2019 р. «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук».

6. Відповідність структури та змісту дисертації вимогам щодо кандидатських дисертацій.

Структура дисертаційного дослідження І.Ю. Норенко зумовлена його змістом, який відповідає основним завданням дослідження і відображає хід їх виконання.

Дисертація складається з анотації, вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (203 найменування, в тому числі 24 іноземними мовами), 9 додатків. Дисертація містить 17 таблиць та 7 рисунків. Загальний обсяг дисертації – 280 сторінок, з них – 186 сторінок основного тексту.

У *вступі* чітко та аргументовано актуальність дослідження, визначено суперечності, презентовано зв'язок роботи з науковими планами і темами,

обґрунтовано новизну та практичне значення, надано інформацію про апробацію результатів дослідження.

У першому розділі авторкою розглянуто теоретичні засади формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістерської підготовки, обґрунтовано сутність поняття міжкультурна і соціальна толерантність, здійснено аналіз особливостей виявлення мультикультурної і соціальної толерантності у фаховій діяльності викладача психології, наведено аналіз стану формування мультикультурної і соціальної толерантності магістрів психології у змісті відповідних освітніх програм.

У другому розділі дисертанткою наведено компонентно-структурний аналіз мультикультурної і соціальної толерантності викладачів психології, презентовано авторську модель формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістерської підготовки та окреслено шляхи її реалізації в освітньому процесі закладу вищої освіти; представлено формувальний етап експерименту й кількісні результати апробації моделі формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістерської підготовки, проаналізовано результати дослідження. Автором доведено, що реалізація авторської моделі формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістерської підготовки призвела до суттєвих статистично значущих змін у рівні сформованості мультикультурної та соціальної толерантності майбутнього викладача психології. Аналіз результатів засвідчив статистично значущу різницю отриманих результатів, підтверджену за допомогою критерію Пірсона χ^2 , що свідчить про безумовну ефективність та достовірність обґрунтованої й експериментально перевіреної моделі формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутнього викладача психології у процесі магістерської підготовки.

Результати експериментального дослідження є переконливою

підставою для того, щоб уважати досягнутою мету й завдання дисертаційного дослідження.

Підсумки дисертації відображено у загальних висновках, які корелюють з висновками до кожного з розділів і відображають досягнення мети й завдань дослідження та є достовірними.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.
Високо оцінюючи результати дослідження І.Ю. Норенко, доцільно висловити окремі міркування, що виникли у процесі рецензування дисертації та вимагають окремих уточнень і пояснень.

1. На наш погляд, у роботі забагато змістового трактування толерантності з огляду на медичну галузь.

2. Вважаємо, що представлення потребують форми роботи здобувачів у межах практики з громадськими об'єднаннями.

Утім зазначені зауваження, рекомендації і побажання є не принциповими і не впливають на об'єктивно високу оцінку дисертаційної роботи Норенко Ірини Юріївни «Формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістерської підготовки».

8. Висновки щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

1. Дисертація Норенко Ірини Юріївни «Формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістерської підготовки» є самостійним завершеним науковим дослідженням актуального наукового завдання.

2. Усі положення дисертації науково обґрунтовані, мають характер наукової новизни, а достовірність і вірогідність висновків забезпечені під час дослідження.

3. Поставлену автором мету, сформульовані завдання дослідження розв'язано ґрунтовно та доказово. Всі положення, що винесені на захист, теоретично обґрунтовані, їх зміст викладено в основних висновках до дисертації, які сформульовано виважено і переконливо.

4. Дисертаційне дослідження відрізняється практичним значенням, що підтверджується використанням отриманих результатів в освітньому процесі ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» (довідка про впровадження № 390 від 22.07.2024 р.), Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова (довідка про впровадження № 1651 від 03.09.2024 р.), Криворізького державного педагогічного університету (довідка про впровадження № 08-450/3 від 27.08.2024 р.), Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (м. Запоріжжя) (довідка про впровадження № 01-15/1342 від 02.09.2024 р.), а також у діяльності громадських організацій у м. Дніпро: ГО Дніпровського міського об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Тараса Шевченка (довідка про впровадження № №25/250 від 17 вересня 2024 року), ГО «Берегині Дніпра» (довідка про впровадження № 1 від 02.09.2024), ГО Інститут соціального проектування (довідка про впровадження № 22 від 17.09.2024 р.).

4. Структура дисертації та зміст відповідають чинним вимогам до дисертацій ступеня доктора філософії. Назва роботи відповідає її меті, змісту теоретичної частини та експериментального дослідження. Зміст анотації ідентичний змісту дисертаційної роботи.

Отже, дисертація Норенко Ірини Юріївни «Формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістерської підготовки» за науковим рівнем і новизною поставлених завдань, обґрунтованістю основних положень, практичним значенням отриманих результатів відповідає вимогам, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.), Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі

змiнами, внесеними вiдповiдно до Постанови Кабiнету Міністрiв України вiд 21 березня 2022 року № 341), а її автор – Норенко Ірина Юрiївна – заслуговує присудження наукового ступеня доктора фiлософiї зi спецiальностi 015 Професiйна освiта (за спецiалiзацiями), галузь знань 01 Освiта/Педагогiка.

Рецензент:

кандидат педагогiчних наук, доцент, доцент
кафедри психологiї та педагогiки ВНЗ
«Унiверситет iменi Альфреда Нобеля»

Вікторія Бикова

Вікторія Бикова

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 15:25:18 27.12.2024

Назва файлу з підписом: Відгук_Норенко_Бикова.pdf.asice
Розмір файлу з підписом: 4.1 МБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Відгук_Норенко_Бикова.pdf
Розмір файлу без підпису: 4.1 МБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: БИКОВА ВІКТОРІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

П.І.Б.: БИКОВА ВІКТОРІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

Країна: Україна

РНОКПП: 2258407061

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 15:25:16 27.12.2024

Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер: 5E984D526F82F38F04000000FC4372018D7E8305

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Удосконалений

Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)

Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2024.10.24 15:00